

Preek op 11 november 2012 in de Morgensterkerk over Psalm 78 en Matteüs 12: 46-50

Eer je vader en je moeder!

Opdat je dagen verlengd worden op de leefgrond die de Heer je God je geven zal.

Gemeente, wij zijn de eersten niet. We hebben het niet bedacht, we zijn er niet zelf op gekomen. Maar we hebben het gekregen. Een vorige generatie heeft het ons doorgegeven. Dat vind ik in de kerk altijd iets heel moois. Dat het gaat van generatie op generatie. We hebben het niet zelf bedacht, maar we staan zagezegd op de schouders van anderen. We hebben het ontvangen van mensen die ons voorgingen.

Wat hebben we ontvangen? Het Verhaal. Het Verhaal van de Bijbel. Het geloofsverhaal. Wat je er ook maar mee gedaan hebt! Misschien heb je het ontvangen en het overgenomen en het van harte geloofd. Maar misschien heb je het ook wel aan alle kanten betwijfeld. Misschien moest je ook wel van alles overboord gooien van wat je ontvangen had. Maar hoe dan ook, hoe je er ook maar mee omgegaan bent, of nóg – je hebt het gekregen, dat Verhaal.

En ik zou willen vragen: van wie? Van wie heb je het ontvangen? Wie heeft het je doorverteld, of voorgezongen? Wie heeft jou op het spoor gezet? Misschien inderdaad ouders, vader en moeder. Maar misschien ook wel grootouders. Of een juf of een meester op school, of op de zondagsschool. Of een predikant. Of allerlei verschillende mensen. Van wie heb je het ontvangen?

...

II

Eer je vader en je moeder! Daar gaat het vandaag over. En dat doen we eigenlijk al, nu hier op dit moment, als we de namen noemen van mensen die het ons hebben doorgegeven. We hebben allemaal namen en gezichten in ons hoofd, van mensen die voor ons belangrijk zijn geweest, en nog belangrijk zijn, als het gaat om het doorgeven van het Verhaal.

En je hoort wel meteen, dat ik die begrippen 'vader' en 'moeder' breder opvat dan alleen maar de biologische ouders. Dat kan, en dat móet zelfs volgens mij, omdat in de Bijbel nooit de bloedband beslissend is. Als er sprake is van vader en moeder, dan gaat het om de hele voorgaande generatie, die aan jou leert wat je moet weten om goed mens te zijn.

Dat kunnen natuurlijk zeker je biologische ouders zijn, maar het kunnen ook anderen worden op bepaalde momenten in je leven. Maar gezegend de mensen, die ouders hadden of hebben, van wie ze op aan kunnen, op wie ze kunnen vertrouwen. Gezegend die mensen!

[clip: Alain Clark – Father&Friend]

III

Eert uw vader en uw moeder! Ook dit woord is, net als de andere negen woorden, misverstaan en misbruikt. Als gebod, als stok om mee te slaan. Er is eindeloos tegen kinderen gezegd: je moet altijd gehoorzaam zijn, altijd braaf zijn, altijd doen wat er gezegd wordt – met een beroep op dit woord. Een beetje gehoorzaamheid van kinderen is nooit weg, natuurlijk (sprak hij als jonge vader), maar als dit woord zo gebruikt wordt, wat een onmenselijkheid schuilt er dan in! Hoe worden mensen dan klein gehouden. En zeker wie als kind door ouders is geschonden, op welke manier dan ook, geestelijk of lichamelijk; als je bent genegeerd, of mishandeld, misbruikt – dan is dit een onmogelijk woord. Zeker als je het zo opvat zoals ik het net omschreef: als een oproep tot gehoorzaamheid, gesproken vanuit de hoogte, vanuit de sterkere positie, met de opgeheven wijsvinger.

Maar wat is eigenlijk 'eren'? 'Eer' is in het Oude Testament hetzelfde woord als 'gewicht'. Je eer, dat is je gewicht, dat wat je voorstelt. Iemand eren is dan vervolgens: iemand het gewicht toekennen dat hij heeft. Dat is: iemand zien zoals hij is. Het is niet: iemand op een voetstuk zetten. Het is niet: iemand groter maken dan hij is. Integendeel, het is iemand erkennen zoals hij is.

Dus: eer je vader en je moeder, dat wil zeggen: zie en erken wie je vader en moeder voor jou zijn. Zie en erken wat ze voor je hebben gedaan. En misschien zit daar wel helemaal bij in dat je ook mag zien en erkennen wat er mis is, het falen. Eren is dan: fair zijn. Benoemen wat is. Het goede benoemen, en ook het verkeerde benoemen.

(Tussen twee haken: wij vinden dat benoemen wel eens lastig. Ook het goede benoemen, is niet eens zo gemakkelijk. Zoals ook in het lied dat we net hoorden. Daar zingt de een tegen de ander: Ja sorry, ik laat het misschien niet altijd zien, ik zeg het misschien niet vaak genoeg... maar ik zing het nu dan maar: *glad that you're around*. Blij dat je er bent... Dat mag gezegd worden! Zoals dan anderzijds het verkeerde ook benoemd mag worden.)

IV

Maar nu: waarom zou je vader en moeder eren? Waarom zouden wij die eerdere generatie erkennen en eren? De Bijbel heeft daar een heel bepaalde reden voor. Dat is niet gewoon, omdat dat mot. Of: gewoon, omdat God het zegt. Nee, er is een heel bepaalde reden voor. En dat is: dat die eerdere generatie een grote taak heeft. En dat is: het doorvertellen van het Verhaal. Dat Verhaal doorvertellen en voorleven. Dat is de reusachtige en prachtige taak van de eerdere generatie. Om aan de volgende generatie het Verhaal door te geven.

En dat doen ze dus ook, de vaders en de moeders, en dat hebben ze gedaan. Daar begonnen we daarstraks mee. Dat hebben ze gedaan, steeds weer opnieuw, zij het ook met vallen en opstaan. En daarom mogen we (en moeten we) ze ook de eer geven die ze toekomt. En daar dankbaar voor zijn, dat ze dat gedaan hebben. Eer uw vader en uw moeder: daarom!

Daar gaat ook die Psalm 78 over. Moeilijke tekst, maar prachtig. Het gaat over de vaders: de vaders en de moeders, die eerdere generatie. En die vertelt het Verhaal door. Het Verhaal wordt door de vaders en moeders doorverteld en voorgeleefd aan de zonen en dochters. Zo wordt het doorgegeven. Waarom? Zodat die het ook weer gaan doorvertellen en voorleven aan hún zonen en dochters. Zodat die het ook weer doorgeven.

En daarom begint de Psalm dus ook met een oproep aan de jongeren om te luisteren: luister naar die Onderwijzing, luister naar dat Verhaal. Het begint dus met die oproep: jongere generatie, luister naar de oudere generatie.

Maar nu opgelet! Want ik zie de ouderen al denken: 'Altijd al gedacht! Dat is dus de bedoeling: de jongeren moeten luisteren. Altijd al gedacht. En gelukkig zegt de dominee het nu eindelijk ook een keer.' Maar let op, er wordt nog iets gezegd. Er staat: de volgende generatie moet het Verhaal leren kennen. Waarom? Zodat ze op God vertrouwen. Ja, en: *opdat de zonen niet worden als de vaders!* De jonge generatie moet het Verhaal leren kennen, om niet zo te worden als de oudere generatie. De zonen en dochters moeten leren van de vaders en de moeders, om het vervolgens anders te doen. Dus, als ik me even tot de jongeren mag richten: Doe het anders! Leer van je ouders, en van de ouderen, dat je het anders moet doen. Dat je je eigen weg mag en moet gaan.

V

Zie je, dat vind ik een enorme verrassing in de tekst. Dat zet ineens alles op z'n kop. Wij zijn natuurlijk gewend, zeker in de kerk, om naar de eerdere generaties te kijken, en te denken: 'Dat was tenminste nog wat! Die gingen naar de kerk, en geloofden nog volop. Vroeger was het beter. En de volgende generatie? Nu ja, daar hebben we het niet echt van te verwachten...'

En nu hier, met deze tekst in de hand, is het precies andersom. Hier wordt ineens gezegd: Nu ja, die vorige generatie... nee. Maar de volgende generatie... ja! Alles wordt verwacht van de volgende generatie. De zonen en de dochters, die gaan het doen.

En dat vind ik prachtig. Ik vind enerzijds het realisme prachtig. De Psalm heeft geen ideaal beeld van vroeger, geen idyllisch plaatje van de mensen. Nee, als je terugkijkt, zie je dat mensen steeds weer onstandvastig zijn, ontrouw, de verkeerde keuzes maken. Het niet waarmaken. Dat is realistisch.

Maar anderzijds vind ik ook de hoop prachtig. Met wat een hoop en wat een verwachting wordt er naar de toekomst gekeken. Tegen de jonge generatie wordt gezegd, met overgave: je kunt een verschil maken. Je kunt het anders doen. Je kunt iets goeds betekenen voor de aarde, voor de mensen, voor de toekomst. Luister naar de oudere generaties. Leer van ze. Eer je vader en je moeder. Maar dan vervolgens: maak je eigen keuzes. Ga je eigen weg. Maak je eigen fouten. Je kunt een verschil maken. Hoor hoe je van de Bijbel een ongelooflijk vertrouwen meekrijgt...

VI

Tenslotte, één klein dingetje nog. Heel kort, anders wordt het allemaal veel te lang. Maar dit is wel het allerbelangrijkste: over wat voor een verhaal gaat het hier eigenlijk? Ik heb het wel steeds over 'het Verhaal', dat doorgegeven wordt van generatie op generatie. Maar welk verhaal is dat? Welk verhaal is dat, dat er doorverteld en voorgeleefd moet worden?

Welk verhaal? Nu, daar is de Psalm heel helder over: het is het verhaal, dat de God van Israël trouw blijft. Het is niet het verhaal van de grote daden van de mensen van vroeger. Het is ook niet het verhaal van de grote daden van de mensen die nog komen. Het is het verhaal van de grote daden van deze God.

Het is niet het verhaal van het geloof van mensen. Het is het verhaal van het geloof van God. Dat hij gelooft in mensen, dwars door alle ongeloof van mensen heen.

Het is het verhaal dat hij zijn mensen bevrijdt uit alle chaos en ellende. En meegaat op de weg, dwars door alles heen.

Het is het verhaal dat hij aan ons vasthoudt, ondanks heel onze onstandvastigheid.

Het is dat hij met ons doorgaat. Met de moeders en de vaders, met de zonen en de dochters. Van generatie op generatie.

Lof zij u, Christus!